

„BISER“ izlazi dva puta
mjesečno.

Pretplata na „Biser“ iznosi za
društva K 10[—]; za učenike i
muallime K 4⁻; a zaostale K 8⁻

BISER

Za oglase plaća se prvi put za
cijelu stranu 20, za pola 10. za
osminu 3, a za šesnaestinu 1 50
krune. Slijedeća uvrštenja uz
popust. Za prijevode oglasa iz
jednoga jezika u drugi računa se
8 kruna po stranici na godinu.

LIST ZA SIRENJE ISLAMSKE PROSVJETE.
Innemel-muminune ichvetun!
El-I slamu jalu ve la jula alejhi!

Pojedini brojevi 30 helera. Rukopisi se ne vraćaju.
—: Neplaćena se pisma ne primaju, =====

PLATIVO I UTUŽIVO
U Mostaru

Sve što se tiče dministracije i uredništva lista
treba slati na adresu: „BISER“, Mostar (Hercegovina)

13 Ramazana 1331.
M O S T A R
15. augusta 1913.

X:

Panislamizam i Pan- turcizam.

S francuskog prevodi: **Salih Bakamović.**

(Nastavak.)

Kazali smo, da je Džemaluddin prema koncu svoga života došao u Carigrad. Abdul-Hamid koji je tada aktivno radio, da proširi krug upliva svoga Hilafeta, bio je začaran njegovim dolaskom i mnogo se je koristio njegovim savjetima.

Sejjid Džemaluddin svojom dubokom poznavom država na Istoku, upućivao ga je u njegovim poduzećima i živo radio da poveća sultanov upliv u Perziji, Indiji i Afganistanu. Jedna grupa Mlado-perzijanaca radila je u Carigradu pod njegovim ravnateljstvom; oni su slali spise i upute u Nedžef i Taheran, da što više predobiju šiitske uleme i uplivnih ličnosti u Perziji. Mirza Aga Han Kermani, koji je poznat u perzijskoj povjesti, te Mirza Riza Kermani, ubojica Nasreddin-Šaha, bijahu agilni članovi ove grupe.

Sa afganskim emirom Abdurrahman Hanom uspostaviše se prijateljske veze i Abdul-Hamid posla emiru jednu skupocjenu sablju. U Indiji takogjer činjeno je mnogo propagande i sultanovi agenti dopirali su do Hajdar-Abada u Dekanu. U Bataviji na Javi osnovao se turski konsulat, a pokuša se i sa Japanom doći u saobraćaj. Jedan parobrod sa turskim misi-

jom, u kojoj bijaše i dosta uleme, bi naročito odaslan u Japan, da obnovi stare veze i da širi Islam megju Japancima, ali na nesreću parobrod se na pavratku potopi. Takogjer se je opremilo dosta islamskih misionera i propovjednika u Centralnu Afriku, Sudan, Kinu i Istočni Turkestan.

Najvažniji od ovih pokušaja bijaše imigracija muslimana, koja je najbolje rezultate dala.

Turska, osobito pak Carigrad postade središte, u koje jatomice dolažahu islamski velikaši i odličnjaci iz sviju dijelova svijeta. Sve ove uplivne, sposobne, oduševljene i rodoljubive ličnosti, koje bježahu pred tiranijom njihovih islamskih vladara, ili pred nepravdom evropskih osvajača, bijahu u Carigradu sa velikim rešpektom primani; tu su imali krasne stanove, državne potpore i oni u veliko olakšavahu ostvarenje projekata svoga dobročinitelja.

Osim muslimanskih imigranata iz Rusije i balkanskih državica, koji hiljadama dolažahu u Tursku i svake godine pravljahu nove naseobine po maloj Aziji, isto tako i uvažene političke ličnosti sklanjahu se u stolicu Hilafeta i druge gradove po Turskoj. Tako su znameniti Abdul-Kader, Šamil, Ismail Paša egipatski hediv i Šejh Ubejdullah, vjerski poglavica Kurda, te sami Sejjid Džemaleddin i još mnogi ugledni Arabi iz Hidžaza, Jemena, Sirije i Mezopotamije, došli u prijestonicu i druga mjesta u turskom carstvu. S druge strane, osim šiitske uleme iz Nedžefa i Kerbela-a i perzijski prinčevi i ministri, koji su pali u nemilost, te pristaše drugih vjerskih sekti, različitih od šiit-

ske dolazili su u Bagdad, a afganski emigranti, privatnici ili zvanične ličnosti nestanjavahu se u Damasku. Svi ovi doseljenici podavahu se aktivnoj propagandi i činjahu značajan utjecaj na svoje suvremenike u islamskom svijetu.

I drugi su elementi doprinijeli za napredak i razvoj Panislamizma: činjenica da je sultan protektor dvaju Harema, Mekke i Medine (Hadim ul-Haremejni Šerifejn), pa sama dužnost, koja se tom titulom nameće, onda „hadž“ (hodačašće) koji svake godine na hiljade pravovjernih vrše, osobito pak imućniji izmegju njih, koji ostaju od tri do četiri mjeseca u Hidžazu, Siriji i Carigradu, dalje blagonaklonost, koju ukazuje sultanova vlada ovim hadžijama, zatim pak odašiljanje „Mahmela“ i „Surre“, sa velikim sjajem i nakitom u Sveta Mjesta, te svetkovanje Kurban-Bajrama na Mini i t. d. dosta uplivišu na razvoj i širenje panislamske ideje po cijelom svijetu.

Prisutnost većine islamskih velikaša i hadžija svakog petka na džuma-namazu, gdje se i sami sultan nalazi, ceremonije, „Selamluk“-a, te Abdul-Hamidova inicijativa za gradnju po muslimane važne Hidžaske željeznice, pomoću subkripcije svih muslimana cijeloga svijeta, imaju takogjer dosta utjecaja na razvoj panislamske ideje.

Oduševljenje, koje prouzrokuje gradnja ove željeznice, daje začetnicima pokreta, kao i drugim misliocima islamskim, sjajnu ideju da prilikom hadža na Kabi, prema zahtjevima vremena naprave jedan megjunarodni panislamski kongres. Jedan od najznatnijih izmegju ovih Sejjid Abd ur-Rahman El-Kevakibi, rodnom iz Halepa i natjecatelj Sejjid Džemaluddinov i Šejh Muhammed Abduhutov, koji je početkom dvadesetog vijeka u Egiptu umro, napisao je za ovu stvar jedno važno djelo na arapskom jeziku pod naslovom „Ummul-Kura“ (Majka gradova = ime Mekke). U ovoj knjizi Kevakibi, sakuplja u Meku prilikom hadža reprezentante sviju islamskih zemalja, tako da na tom velikom kongresu prisustvuju hodže i šejhul-islam iz Carigrada, muftija i šejhul - mešaih Džamiul-Ezhera, išani i kadikalani iz Buhare, mudžtehidi iz Perzije, efendije iz Kavkaza, mulle, hazreti i šejhovi iz Indije i Rusije i t. d.

i gleda ih, kako na bratski način raspravljaju i istraživaju sredstva za napredak i preporod islamskih naroda.

Poslije Sejjid Džemaluddin El-Afganije panislamska ideja postaje univerzalnom, bar u islamskom svijetu i neprekidni napadaji kršćanskih naroda, te njihove invazije islamskih zemalja sve to više pospješuju taj pokret.

(Nastaviće se),

H. Hilmi:

U škripcu.

(Crtica iz učiteljskog života u Bosni.)

(Nastavak.)

— Onda mi je još žalije da sam ga uvrijedio — reče prestojnik.

— A šta ste mu rekli?

— Rekao sam mu, da ću ga otpustiti i — zaprijetio mu, tim.

— On vam ne će to oprostiti. Ponosan je do skrajnosti, a ima i prijatelja.

Vidio sam mu pisama od visoki ličnosti.

— Onda smo propali — reče očajno doktor.

— Ja sam više nego siguran, da će biti premještaja ureda radi i na vlastite troškove. — reče ozbiljno stariješina.

— Idite gospodine upravitelju, pa gledajte, da to svršite, biću vam zahvalan!

— A ko će mene s njim pomiriti? I ja sam mu krupnih rekao.

— Je li za istu stvar? — upita doktor.

— Jest na žalost! Za druge mu nijesam nikad imao prilike ni jedne reći.

— Onda pošaljite ga k meni, ja ću s njim govoriti! reče prestojnik.

— Ja ću mu kazati, nek dogje u četiri sata.

— Ne u četiri, nego odmah.

— To ne će učiniti, jer ne pušta ni minute svog razreda. Jednoč ga nadzornik pozva u zbornicu, a on reče: Izvinite, imam još pola sata nastave! Ostavite koga da pazi. — reče mu nadzornik. „Nemam koga, vanda bi me gospodin nadzornik zamijenio“. . . To se je nadzorniku tako dopalo, da mi je poslije rekao: „Kad Bosna imadne ovakve sve učitelje, onda će joj pravo sunce sinuti!“

— Da sam znao, da je taki, poslao bi i ja svoga Pubu. — reče doktor.

— On ti ga ne bi primio.

— Za što?

— Jer je malen. . Kod upisivanja rekao je gospoдинu načelniku: „Načelnice, imate li vi jače dijete?“ — „Nemam, reče načelnik“. Onda izvolite poslati bešiku i jednu dadilju, nek mi dijete ne smeta. Kad ga budu lilali, onda će bar biti mirno.

— Sjećam se i ja! — reče prestojnik.

— Nije ga primio? — upita doktor.

— Ni za živu glavu.

— Koliko je djetetu godina?

— Lani je bilo istom šest.

— A mom će biti u augustu sedam.

— Onda ga možete poslati, kad bude nova školska godina. Sluga gospodo!

— Sluga!... Tako, nek on dogje u četiri sata.

— Bićete služeni!.....

IV.

Bilo četvrt do dva sata, kad je mladi učitelj došao u školu i odmah u svoj razred otišao, i neuvrativ se u zbornicu.

Sjedio je par minuti, dok su sva djeca unišla, a onda je počeo raditi.

Kad je bio u sred rada, otvore se vrata i unigje knez. Učitelj ga pogleda mirno i stade dalje raditi. Kad je svršio reče: „Vi gospodine nijeste znali, da je strogo zabranjeno nastavu smetati? Oprostite gospodine, reče knez — molio bi vas, da malo izagjete na ganjak!

— Ne običajem izlaziti, dok se sat ne svrši, ali na vašu želju, mogu par minuti izaći. Samo budite kratak.

Kada su izašli reče učitelj: „Što želite?“

— Molim vas za oprostjenje! — i turi učitelju nešto u džep. Učitelj se brzo maši rukom i izvadi nekakav papir, a kad ga razmota, ugleda 40 K.

— Šta je ovo kneže?

— Eto, dar što ćeš mi oprostiti. Ne će biti samo to.

— Dobro, ovo je dokaz, da ste priznali svoju krivicu. Danas sam teligrafirao na vladu, da se odmah izašlje jedan vladin povjerenik, koji će sve ovo ispitati i krivce kazniti. Zar vi mislite, da bi ja za ovo pišljivi para pretrpio onaliko ruglo i napadaj od vas, prestojnika, stariještne, a što je najgore vi ste mi oskvrnuli čast pred djecom. S Bogom!

— Gospodine, nemojte sreće vam! Evo priznajem, da sam bio kriv, pa vas molim, da mi oprostite, a odsele, što znate radite od malog, da ga zakoljete, ni riječi vam reći ne ću.

— Dragi moj, da sam ja mislio djecu klati, ne bi ja bio učitelj. Moja je zadaća da lijepim riječima dovodim djecu i odgajam ih, a ne tučnjavom. Ali sve da sam ih dosad tukao, od sad ne ću, jer može se koji roditelj naći taki kao vi, pa me onako napasti.

Čuo sam gospodine od predstojnika i upravitelja kako vas fale. Šta ću kad nijesam znao, da ste taki. Nego molim vas, oprostite mi, a i vi će te vidjeti ko sam ja!

— Nije nužno, da više vigjam, vidio sam dosti! s Bogom.

— Oprostite gospodine, zaboravio sam kazati, da vas je pozdravio gospodin prestojnik, da mu dogjete.

— Ako ma trebam, zna gdje je škola, nek me nagje. Ja mu više ni koraciti ne ću, tako mu kaži; — rekavši to ode u razred

U tri sata dogje podvornik u razred učitelju i reče: „Moli vas gospodin upravitelj, da dogjete u zbornicu, kad pustite djecu na odmor.

— Dobro, reče učitelj i pogleda u sat. Odmor djece. Sedmičaru ti stani kod vrata i po dvojicu puštaj van. Da mi je mir . . .

Kada je došao u zbornicu, našao je štariješinu sama.

— Sluga! .. Što ste me zvali?

— Je li istina, da ste vi što pisali na vladu?

— To su moje stvari! . . A ko vam to kaže?

— Kaže knez. A što mu ne oprostite, kad vas moli za oprostjenje.?

— Da je on meni došao kao čovjek i molio me za oprostjenje, bio bi mu oprostio, nego on je pao iz jedne pogreške u drugu. Išao je da me podmiti, evo vidite. Je li ovo dokaz, da sam nevin i ako ste i vi tvrdili da sam kriv. Ama neka, vidjećemo.

(Nastaviće se.)

Ahmed Naim:

Temelji islamskog morala.

S turskog prevodi: Musa Ćazim Ćatić.

(Nastavak.)

„Ehabbukjum ilejje ve akrebukjum minni medžlisen jevmel-kijameti, ahsenuk'jum ahlakan“. (Meni je od vas najmiliji i najbliži na sudnjem danu onaj, koji je najljepše ćudi.)

„Ekjmelul-muminine imanen, ahsenuhum hulkan, el-mutaune ikjnafen, ellezine je'lifune ve ju'lefune; ve la hajre fi men la je'lifu ve la ju'lefu“. (U vjeri su najsvršeniji oni pravovjerni, koji su po naravi (ćudi) najbolji: to su oni ljudi, s kojim svako može u prijateljstvu živjeti. Oni prijateljuju sa svijetom, a dopuštaju, da i svijet s njima prijateljuje. Nikakova dobra nema u onim ljudima, koji ne mogu biti intimni s drugim, niti dopuštaju drugom, da mu intiman drug postane)

„Innellahe juhību mealijel ahlaki, ve jekjrehu sefa-sifeha“ (Bog zaista ljubi velike krijeposti, a prezire zle ćudi.)

„El-jumnu husnul-hulki“. (Blagoslovi sreća sastoji se u lijepoj ćudi.)

„La akle k'jettedbiri, va la hasebe k'jehusnil hulki“. (Nema mudrosti kao oprezna razmišljanja, niti plemstva kao lijepe ćudi.)

„Salasun men lem tek'jun fihi ev vahidetun minhunne, fe la ta'tedu bišej'in min amelihi: takva, tahdzuzuhu an measillahi, ev hilmun jek'juffu bihi essefihe, ev hulkun jeišu bihi bejnennas“. (Ako kod jednog čovjeka nema triju svojstava, ili bar jednog od njih, ne smatrajte nikakovo njegovo djelo dobrim djelom. Ta tri svojstva su ovo: bojažljiva pobožnost, koja čovjeka zaprečuje, da Bogu griješi; blagost, koja bi i naprasita čovjeka umirila; te ćud, koja čini, da sa svijetom u miru i prijateljstvu živi.)

„Sa'adetul-mer'i husnul-hulki ve min šekavetihi su'ul-hulki“. (Sreća je ljuska u lijepoj ćudi, a nesreća u zloj.)

„Innel-muslimel-musdide lejudrik'ju dervedžetessavva mil-kavvami biajatillahi bihusni hulkihi ve k'jeremi daribetihi“. (Pravedan musliman će bez sumnje svojom lijepom ćudi i plemenitom naravi postići čast onog čovjeka, koji se vazda Bogu moli i posti.)

„Innel-abde le jeblugu bi husni hulkihi azime dervedžatil-ahireti ve šerefil-menazili, ve innehu ledaiful-ibadeti; ve innehu le jeblugu bismi hulkihi esfele derek'ji džehen-neme, ve innehu leabidun“. (Bez sumnje svaki Božiji sluga — i kraj slabog svog ibadeta — postignuće svojom lijepom ćudi najveće časti i nagrade na onom svijetu. Zbog hrgjave pak naravi i pobožni čovjek će biti spušten na najniže ljestvice pakla.)

„Su'ul-hulki jufsidul-amele, k'jema jufsidul-hallu el-asele; ve husnul-hulki le juzibu el-hatiete, k'jema tuzibuš-šemsu el-dželide“. (Ružna ćud kvari dobra djela, kao što sirce kvari med; lijepa pak narav rastapa grijehe, kao što sunce snijeg rastapa.)

„Su'ul-hulki šu'mun, ve šizaruk'jum, esveuk'jum hulkan“. (Zla ćud je nesreća i koji je od vas najružnije ćudi, taj je i najgori.)

„La jezalul-abdu minellahi beiden ma jusiu hulkahu“. (Dokle god čovjek pogoršava svoju ćud, dotle se sve više udaljuje od Boga)

„Inne li k'julli šej'in tevbeten illa sahibe su'il-hulki, fe innehu la jefubu min zenbin illa veka'a fi šerrin minhu“. (Za sve ima pokajanje, ali ga nema za zloćudna čovjeka, jer on se ni od kakva grijeha ne može pokajati, a da odmah u gori grijeh ne zapane.)

Jednom je neki ashab upitao velikog pejgambera, šta je moral, na što mu je on odgovorio:

— „En tesile men kata'akje, ve tu'tije men haremeke, ve ta'fuve ammen zalemek'je“. (Da se sastaješ s onim, koji te iz mržnje napušta, da si izdašan prama onom, koji tebi sve uskraćuje i da praštaš onom, koji ti napravdu čini.)

Jednom opet neki ashab, sjedeći sučelice prama pejgamberu, upita ga:

— Šta je vjera, o Božiji poslaniče?

— Lijepa ćudorednost, on mu odgovori.

Ashab se za tim premjestio na desnu, pa onda na lijevu stranu pejgamberovu i još dva puta na nj upravio gornje pitanje, na koje mu je pejgamber isti odgovor dao. Na pošljjetku ashab mu progje za legja i po četvrti put ponovi svoje pitanje:

— Božiji poslanice, šta je vjera?

Tada mu se pejgamber okrenu i reče:

— Ta čovječe, zar ne razumiješ? Vjera je, ne dati srdžbi, da nas obuzme.

Neki je čovjek Božijeg poslanika molio, da mu dade jedan savjet, pa mu je on rekao:

— Gdje god si, Boga se boj!

— Još jedan savjet, Božiji ugodniče, čovjek nastavi.

— Poslije svakog grijeha učini jedno dobro djelo, da taj grijeh uništiš.

— Još jedan....

— Sa svijetom se vladaj lijepo i ćudoredno.

Kad ga je na koncu taj čovjek zapitao, kakav je posao najbolji i Bogu najugodniji, pejgamber mu je odgovorio.

— Moralno vladanje.

Jednog dana u prisutnosti pejgamberovoj pripovijedahu o nekoj ženi, da svaki dan posti, svu noć se moli Bogu, samo da je zle ćudi, da cijeli komšiluk uznemiruje svojim jezikom. Pejgamber na to reče:

— U toj ženi nema nikakova dobra, ona je od onih, koje su za pakao odregjene.

III.

Primjeri, što smo ih do sada naveli, dovoljni su, da razjasne odnošaj izmegju vjerskih obvezatnih činova i morala u pogledu Islama.

Sada ćemo pak navesti neke primjere, koji će odrediti odnošaj izmegju morala i temeljnih principa vjere, neka bi čitatelji potpunoma upoznali, kako islamska religija svojim šljedbenicima kao svetu dužnost propisuje da se što više okite lijepim ćudima i vrlinama. Mi ćemo dakle svratiti pažnju čitatelja na dolje navedene hadise:

— „El-imanu bid'un ve seb'une šu'beten, fe efdu-luha kavlu: la ilahe illellah, ve ednaha imatatul eza anittariki; vel-hajau šu'betun minel imani“. (Vjera imade sedamdeset i nekoliko ogranaka, izmegju kojih je prvi: „Nema Boga osim Allaha“, a najzadnji: po dizati s puta, kud ljudi prolaze, sve, što bi im smetalo. Stidnja je takogjer jedan ogranak vjere.)

— „Ešreful-imani, en jemunekje ennasu ve šerful-islami, en juslemennasu min lisanik'je ve jedik'je ve ešreful-hidžreti, en tehdžuressejia“. (Najplemenitija je vjera, kad u te svijet povjerenje ima; najčasniji je Islam, kad je svijetu mir siguran od tvog jezika i ruke; a najljepši je rastanak, kad se od grijeha rastaneš.)

— „Efdalul-imani, en tuhibbe lillahi ve tebgada lillahi ve ta'mele lisanek'je fi zikrillahi azze ve dželle ve en tuhibe linnasi ma tuhibu linefsik'je, ve tek'jrihe lehum ma tekjrihe li nefsikje ve en tekule hajren ev tasmute“. (Najodabranije je vjerovanje, da ljubiš radi Boga i da mrziš radi njega, da svoj jezik upotrebljuješ u slavljenje Boga, da drugom želiš sve ono, što ti ljubiš i želiš, da nikom ne želiš ono, što tebi nije ugodno i napokon da govoriš samo lijepo pilemenito, ili da šutiš.)

— „Vellezi nefsi bijedihi la juminu abdun hatta juhibbe lieh i ma juhibbu linefsihi minel-hajri“. (Tako mi onog velikog Tvorca, u čijoj je ruci moj život, nikakav čovjek ne može pravo vjerovati, dok svom bratu ne uzaželi svaku sreću i dobro, koje sebi želi.)

(Nastaviće se).

M. Ć. Ćatić:

Teubei-nesuh.

(Pokajanje jednog griješnog pjesnika.)

Mom pobri S. Bakamoviću.

Gospode, evo na sedždu ti padam,
Pred viječnom tvojom klanjam se dobrotom
I molitvu ti u stihove skladam,
Prosec: „Oh, daj mi smisao za ljepotom!“ —
Gospode, evo na sedždu ti padam.

Ti znaš, da bijah nevin poput rose
I poput liera u proljeću ranom;
Al ljudi, med što pod jezikom nose,
Otrov mi dadoše u bokalu pjanom,
Ma da sam bio nevin poput rose.

I tada s tvoga skrenuo sam puta
I zatrtao kroz pustoš i tamu
Ah, strast mi razum u okove sputa,
Da ropski dvori njenu crnom plamu —
I s tvoga ja sam zabasao puta.

Vjeru i nadu iz srca izgubih,
I moju ljubav pomrčeo je grijeh —
Postadoh sarhoš osori i grubi,
Sav ideal mu što je vinski mijeh, . .
Ah, svoju vjeru i nadu izgubih!..

I slavih Bakha kao sveto biće,
Veneri pete jezikom sam lizo —
Vlastitim zubom ja sam svoje žiće
Komad po komad kao zvijer grizo,
Slaveći Bakha ko božansko biće.

Svačiji prezir pratio je mene,
Od sjene moje druzi mi bježahu
I sve me čiste klonule se žene.
Vaj! teško mi je bilo siromahu,
Jer ljudski prezir pratio je mene.

Ja sada bježim pod okrilje tvoje
I tvog Kur'ana, tvoje viječne rieči,
Gospode, grieh odriješi moje,
I bolesnu rhi dušu izliječi —
Ta ja se sklanjam pod okrilje tvoje.

Gospode, razum prosvjedi mi sada
I daj mi snage, daj mi volju jaku,
Demone sve što može da savlada. . . .
Nek tvoja milost svijetli mi u mraku,
Gospode, razum prosvjedi mi sada!

Raspiri moje stare vjere plamen,
Vrati mi ljubav i sve stare dare,
Da tresnem čašom o ledeni kamen
I noktom zgrebem Venerine care —
O raspiri mi stare vjere plamen!

Gospode, evo na sedždu ti padam,
I kajem grieh pred tvojom dobrotom —
I molitvu ti u stihove skladam,
Prosec: «Ah, daj mi smisao za ljepotom!»
Gospode, evo na sedždu ti padam! . . .

Muhamed Ferid Vedždi:

Muslimanska žena.

S arapskog prevodi: E d i b Tešnjak.

(Nastavak).

Nu danas megju muslimanima imade i takovih žena — i ako ih je malen broj —, u koje su se usredotočile vrline njihova spola i u kojih su se razvile plemenite naravi pod blagotvornim utjecajem islamskih običaja, pa su postale upravo životom svojih porodica, izvorom blaženstva za svoju djecu i utjehom svojim muževima.

Isti filozof poslije ovako piše:

— „Koliko god nam danas više manjka temelja zdrave društvene organizacije, nego što nam je manjkalo, kad smo prešli iz politeizma u monoteizam, ipak je (čovjek govori pravo) nasuprot tom ljudski intelekt mnogo se više usavršio i srčani se osjećaji daleko više razvili i oplemenili.

Žene su u to vrijeme bile u vrlo kukavnom položaju, koji im nije dozvoljavao, da od sebe — kako treba — pa makar šutnjom odbiju lažne doktrine, kojekakvih sofista, koji su mislili, da brane žene, a u istinu su vodili rat proti istini i zdravom razumu.

No što se tiče današnjih žena, one danas — hvala blagoslovenoj slobodi — otvoreno pokazuju prezir i gnjušanje nad lažnim savjetima ovakih zavodljivaca, a taj je njihov prezir dovoljan, kad nema znanstvenih obrana, koje bi stale na put takovom duševnom otrovu, što ga sipaju pokvarene duše. Najviša pak opasnost od ovakovih parazita prijeti našim visokim aristokratskim krugovima, u kojim bogatstvo vrši vrlo hrgjav upliv na moralno stanje žena.

Naša braća Orjentalci trebali bi se od sad oprezno čuvati, da ne nasjedaju svemu onom, što zapadni romanisieri iznose, jer oni svoje laži i fantasmagorije pišu samo

za to, da prama sebi privuku simpatije žena. Ove pak bijednice i ne znaju, da bi ih savjeti tih pokvarenih pisaca mogli upropastiti i staviti u mnogo veće ropstvo, kao što ćemo mi to, ako Bog da, dokazati poslije riječima zapadnih učenjaka.

Suviše jedan dobar psiholog bi bez oklijevanja dao svoj sud, da su musl. žene utjelovljeno savršenstvo pravog ženstva.

Islamski su običaji do skrajnosti pogodni ženskoj naravi. I kada bi ženske sposobnosti i darove odgojili i razvili u okviru tih običaja, tada bi se muslimanske žene nalazile na mnogo višem stupnju, te bi u svijetu vrlo važan utjecaj vršile.

Da smo htjeli, mogli smo još mnogo primjera navesti proti zapadnoj ženi iz riječi savremenih zapadnih učenjaka i filozofa; ali mi smo se zadovoljili samo s citatima iz enciklopedije, jer nam ti citati, koji su bez ikakvih fantasmagorija i predrasuda, utvrgjeni kao istina od strane oficijelne skupine učenjaka, mogu svjedočiti, da je na Zapadu žena još uvijek predmet, koji je izvrnut oštru i nepovoljnu sudu filozofa. Osim toga ovi citati ne će dati orjentalcima, da lahko uzmognu smatrati istinom sve ono, što su neki feministe na Zapadu pisali u korist žena, ne bi li glas stekli, ili ne bi li sebi pribavili simpatije žena, ili iz nekih drugih sebičnih razloga.

Veliki evropski učenjak, August Comte, osnivaoc sociologije irealne filozofije, takove ljude naziva pokvarenim i perverznom besposličarima, pa nastavlja:

— „Svaka pojedina epoha socialnih revolucija — kao i ova u naše vrijeme bila je posljedica kojekakvih ženskih predrasuda i krivih misli o njihovom društvenom položaju. Ali prirodni zakon, koji je taj krasni spol (žene) odredio isključivo za obiteljski život, nije nikada bio izvržen kakovoj velikoj promjeni. Jer ovaj je zakon tako stalan, tako zdrav, da uza svo opstojanje onih njemu protivnih sofisterija i bez potrebe čijoj zaštititi i obrani, sam sebi suvereno vlada i gospoduje“.

Staje prirodna dužnost žene?

Žena ima u ljudskom životu vrlo veliku dužnost, koja se sastoji u čuvanju ljudskog roda i osiguravanju njegovog trajnog opstanka.

Muškarac se apsolutno ne može u ovom pogledu sa ženom natjecati, jer izvršavanje ove dužnosti zavisi u osobitom obliku tjelesne konstrukcije.

To je pak stvar, koja se ni uz najveći napor ne može postići umjećem i pukim oponašanjem.

Ova osobita ženska dužnost imade svoje slijedom povezane periode i u svakoj toj periodi nekoje neodjeljive potrebe, o kojima ćemo se mi ovdje malco pozabaviti, da uzmognemo, kako treba, shvatiti važnost i ozbiljnost ove ženske dužnosti.

Da, ta dužnost iziskuje trudnoću, porod, dojenje i odgoj djeteta.

Ko god se — makar površno — zadubi u ovaj

lijepo uregjeni vasioni svijet, otkriće mu se pred očima istina, da svako biće u tom svijetu imade neku osobitu dužnost, o čijem potpunom izvršivanju ovisi njegovo individualno savršenstvo i savršenstvo njegove vrste. Katkad se dogodi, da neko biće izigije izvan odregjenih granica svoje dužnosti, pa koliko se od njha udalji, toliko će se udaljiti od svog savršenstva, a prama tome će to imati hrgjavog utjecaja i na cijelu vrst, kojoj to biće pripada.

Takav njegov prijelaz preko granica odregjene mu dužnosti treba smatrati kao neki nered, koji — proti sebi — iziskuje pronalazak zgodnih i racionalnih sredstava.

Kad je za nas ta istina već utvrgjena, treba nam sada ispitati, kakove su granice ženske dužnosti, jer tek ćemo tada saznati i savršenstvo žene, koje ona postizava svijesnim vršenjem svoje dužnosti i njenu manjkavost, koja joj pridolazi iz propusta ili prestupka te dužnosti.

Rekli smo, da ženska glavna dužnost iziskuje četiri periode: trudnoću, porod, dojenje i odgoj djeteta. Ali kakvo bi znanje čovjek mogao o tim periodama steći iz ove naše kratke studije, kad su o njima stariji i noviji učenjaci napisali bezbroj opširnih djela, koja ne samo da ne bi mogli lako ispitati, nego bi nam trebalo napisati cijele stranice, da im samo imena nabrojimo.

Ta ko bi ispred mene dokazao onoj nevoljnoj ženi, koja s djetetom u utrobi sudjeluje u radničkim štrajkovima i bunama, da izvrgava najvećoj opasnosti svoj život i život sitnog nevinčeta, što ga pod pasom nosi, puštajući svoje nježno slabo tijelo, da se mota i kotrlja megju valovima uzbješnjele mase?

Ko bi ispred mene rekao onoj majci, koja se u vremenu dok još novorogjenče doji, srdito dere i glas podiže pred narodom, ne bi li njene političke nazore prihvatio, da će tim svojim duševnim uzrujanjem pokvariti svoje mlijeko, pa svom nevinom čedu mjesto zdravog životnog napitka pružiti otrov, koji mnogo put biva sudbonosan po njegovo življenje?

Zamislimo jednu majku, koja bi morala svu svoju pažnju posvetiti odgoju svog od dojke odbijenog djeteta, ali koja mjesto toga po cijele dane na sudu brani zločinca, da im olakša kaznu, a po cijele noći proučava ustanove zakona i prikuplja pravni materijal za tu obranu! Ko bi sada ispred mene tu majku opomenuo, da ona, zanemarujući proučavanje odgojne nauke, hrgjavo odgaja svoje čedo, — i ako sama misli, da je taj odgoj dobar — i da će ono kad odraste biti prosti zločinac, pa joj poslije ne će koristiti ni sva njena pravnička sprema ni polemička vještina, da ga uzmogne pred sudom obraniti i dokazati njegov alibi, koji bi ga kazne riješio

Pa nijesu li ova stanja, što ih navedosmo kao primjer, pravi prkos proti prirodnim zakona i bunjenje proti njihovih neumoljivih normi?

Zanemaruje li žena one poslove, koje joj njena prirodna dužnost nameće, a o kojim ovisi njena sreća i savršenstvo i bavi li se onim, što njoj i njenu društvu samo škodi, — to se ona tim udaljuje od svog savršenstva, bez kojeg se ne može ni njeno društvo usavršiti.

Mi sada samo ovoliko rekosmo, a vidićete u slije-
dećim našim poglavljima sve one gorke pritužbe, koje so-
cialozi civilizovanog svijeta podižu proti tom, što su se
žene počele baviti muškim poslovima i proti onim pukoti-
nama, koje su one tim svojim neprirrodnim zanimanjem
otvorile na zgradi evropske kulture.

Ovdje se nameće jedno pitanje: Da li žena može
potpuno izvršavati svoju glavnu dužnost onda, ako s muš-
kim sudjeluje u vanjskim, izvanobiteljskim poslovima?

Na to odgovaramo:

Kroz devet mjeseci trudnoće žena ne može valjano
obavljati nikaova posla; šta više ona ne može ni svoje
kućne dužnosti obavljati osim teškom mukom i opasnošću,
jer kroz to vrijeme zametak u njenoj utrobi ulazi u razli-
čite periode i faze. Svaka pak ta perioda imade neke
svoje tragove, koji se pojavljuju na majci i neka obilježja,
koja su usko vezana uza znakove majčine bolesti. Jer
prijelaz djeteta iz periode u periodu, posljedica je mnogih
unutrašnjih izmjeničnih djelovanja u majčinoj utrobi, koja
na njen cijeli sastav uplivišu različito prama razlici jakosti
i slabosti njena tijela.

Ova perioda u ženskom životu ima osobitih zdrav-
stvenih uvjeta, na koje trudna žena mora strogo paziti i
primjenjivati ih na ostale periode „blagosovenog stanja“,
ako želi, da ostane zdrava i ona i dijete poslije porogjaja.
Ne posveti li pak žena pažnje ovim uslovima, sama će
se baciti u takovu opasnost, koja bi mogla i nju i njeno
dijete s životom rastaviti.

(Nastaviće se.)

Sejfuđdin:

Mojoj ljubavi.

Gospojici: **S. Della M.**

(Svršetak.)

*

* *

Sunce se primicalo zapadu, i već je pružalo svoj
žarki cjelov velikoj planini, za kojom će se do malo
gubiti.

Zapadno nebo poprimilo je grimiznu boju, a suton
se počeo spuštati u dolinu, u polje i na naš grad

U daljini se vidjele krasne konture naših gora, a
kroz široko polje ljeskala se velika rijeka u svom sre-
brenom toku.

Iznad stare gradine proljetale su ptice, a dolje,
na podnožju ovog brežuljka tiho je žuborio Kraljičin
zdenac.

Srebreni mjesec ispeo se na nebu, svaki čas pri-
pravan, da bar donekle zamijeni sunce i posvijetli zemlju.

Na pola je suho lišće na visokom drveću tajnovito
i sjetno šušalo, a na nebu se pojavila prva zvijezda ve-
černjača u potpunom svome sjaju.

Ti si, mila, sjedila na uskoj drvenoj klupi, ja sam
te dvorio, a moja misao i moj duh klečali su pred Tobom!

Zanešena prirodnim krasotama promatrala si — Bog
zna što, a ja sam drhtao nad svakim dahom Tvoje duše.

Kroz rijetko lišće ljubio je mjesec Tvoje lice, a moj
je pogled dragao zlatnu Ti kosu. Iz Tvojih sjajnih očiju
krijesile se dvije jasne zvijezde i ja nijesam ništa drugo
želio, nego da mi Tvoje oči budu vječno sunce.

U taj blaženi čas, kad sam Ti s lica, s očiju, s kose,
sa cijelog tijela Tvoga pogledom, punim ljubavi i oboža-
vanja pio rajski med, preleti me uspomena na jutrošnji
moj doživljaj, i sve mi se riječi one bijele žene kao
munja ponoviše u glavi.

Ali ih brzo otjerah od sebe, i nastavim promatrati
Tvoj angjeoski lik. Jedno se njeno pitanje ipak zadržalo, i
ne dade, da ga s drugima odagnam. Vrti mi po mozgu,
pritište me i pita: „A ljubi li ona tebe“ ?

Ali ja ne ću ni o tome da mislim, ne ću ni time da
gubim vrijeme, hoću samo, da te gledam, da se nasla-
gujem

Da Te pitam?

Čemu?

Jedno je sasvim sigurno: je sam u ljubavi naprama
Tebi nepokolebiv, nenatkriljiv. ...

I ako me ne ljubiš, ništa zato. Ja sam i opet ne-
pokolebiv.

Uživam i hvalim Bogu, što mi je dao priliku, da
Te nagjem i da evo stojim uza Te.

I kad bih sve i najgore muke morao zbog Tebe
podnijeti, rado sam pripravan na tu žrtvu, i bio bih sretan
kad bi zbog Tebe izgubio — život.

Daj samo, da Te dvorim, da klečim pred Tobom
da patim zbog Tebe!

Dozvoli, da Ti cjelunem ruku!

Dalje ne mogu! Sve što znam, sve što želim, sve
što hoću, sabrano je u cigle tri riječi, najiskrenije, što sam
ih ikada izrekao. I ako do sada nijesam ništa napisao
svojom krvlju, ove tri svete riječi napisane su zaista
krvlju moga srca.

One su izljev svih mojih osjećaja, a glase: Ljubim
Te — Slava!

Dr. Osman Narmik:

Teiste i ateiste.

(Vjernici i bezvjerci)

S turskog prevodi: **Abdusselam Hadžiferizović.**

(Nastavak.)

Kakav li je Džahidbeg argumenat mislio pod doka-
zom, na kojeg gornjim riječima aludira, kad do sada nije
nigdje naveo ni jedne riječice, koju vjernici kao svoj do-
kaz upotrebljuju?

Po svoj prilici pokaznom zamjenicom „ovi“ (do-
kazi) cilja na dokaze, što ih teiste u obranu svog vjero-

vanja navode, a o kojima je on tek natuknuo na kraju prvog pasusa njegova uvoda u svoje predavanje.

S toga ja sada velim: eto sam citirao gore neke dokaze, što ih vjernici upotrebljavaju, a te dokaze mora kao valjane i nepobitne priznati svaki čovjek zdravog razuma, pa bio vjernik ili bezvjerac. Samo se po sebi razumije, da teiste tih dokaza ne pobijaju, no ako se gospodin doktor osjeća sposobnim upuštati se u polemiku o tom, to je nešto drugo. Bilo bi ga suvišno zbog njegove tupoglavosti u ovom slučaju žaliti i štediti.

Džahid beg o dokazima vjernika veli, da oni samo utvrđuju njihovo vjerovanje u opstojnost Boga, ali, da nipošto ne dokazuju samu Božiju egzistenciju. Ako on želi, da mu se prstom upre i kao materijalno tijelo Bog pokaže, naravno da je to nemoguće.

Uz to doktor priznaje, da su dokazi vjernika dostatni, da potkrijepe njihove tvrdnje, a odmah za tim veli, da je njihovo dokazivanje suvišno. Megjutim dokle god jedan čovjek, koji pripada jednoj religiji, ne sumnja u vjeru, dotle sve nije potreban tražiti kakova razjašnjenja o njoj; s toga i vjernici nijesu trebali nikakova razjašnjenja od gosp. doktora, koji je tako preuzet u svojoj ateističkoj propagandi.

Džahidbeg svoje sofisterije dalje nastavlja, pa veli:

Jer pretpostavimo li, da sam ja teista i vjernik, naravno, da bih najvećim uvjerenjem i naivnošću vjerovao, da je prvi čovjek stvoren od zemlje. I kad sam se već jednom u to uvjerio, svakako bi suvišno bilo poslije pitati se zašto i tražiti dokaze. Jer dokaz vrijedi samo za to da nekoga u nešto uvjeri; dočim potreba dokazivanja otpada, ako sam se ja u nešto naivno i velikim uvjerenjem uvjerio.

Ako je Džahidbeg vičan, da slijepo i naivno vjeruje u sve ono, što čuje — nemamo ništa proti toga reći. Ali vjernici su svaku dogmu svoje vjere shvatili, slušajući, kako se dokazima utvrđuje njena istinitost, pa su se u nju čvrsto uvjerili.

Tradicijom je preneseno s koljena na koljeno vjerovanje u religiozne istine. Nu čemu o tom dugo govoriti. Promislimo li se kako treba o principima razvoja, koji u tri prirodna carstva putem evolucije vječito vladaju, opazićemo, da se ni malo načelima znanosti ne protive nebeska pisma, koja govore, da je Hazreti Adem (Adam) stvoren od zemlje.

Džahid beg se upire na prvotne svoje riječi i veli:

Ali će vjernici nama reći: Ima bezvjeraca kao što ste vi koji nijeću opstojnost Boga; njima pak treba pokazati dokaze o egzistenciji Boga.

Bez sumnje vjernici navode svoje dokaze; ali zato, da istinu na srijedu istjeraju, da proti bezvjeraca argumente pokažu. Vjernici se po priznanju onih, koji te dokaze prihvaćaju, koriste tim argumetiranjem. Ta ne postoji li pravo savjetovanja i upućivanja na pravu stazu? Pa ako takovo upućivanje nemadne željena ploda, šteta sva spada na one, koji ne vjeruju, jer vjernici su samo svoju dužnost vršili i njihova je savjest čista.

Džahidbeg je pak gornje riječi izlanuo za to, da budu uvod u njegovo dokazivanje svojih ideja.

Gledajte, šta sada veli:

Priznaje pak vjernika, da i bezvjerci postoje dokazuju, da nikakove vrijednosti nemaju njihovi dokazi o opstojnosti Božijoj. Jer da u istinu ti dokazi imaju kakovu vrijednost, trebalo bi da nema bezvjeraca, koji ne osjećaju ni za čim potrebe osim za istinom. S toga su dokazi o egzistenciji Boga vrijedni hvale samo obzirom na one, koji vjeruju, t. j. koji ne osjećaju potrebe dokazima.

Veliki Stvoritelj svemira — slava imenu njegovu — sve je stvari stvorio u paru, t. j. svakoj je stvari stvorio njen kontrast (did),

N. pr. noć je kontrast danu, zima ljetu, studen vrućini, crno bijelu, gorko slatku, a isto tako kotrast su vjericima bezvjerci. To je za to, što se bitna vrijednost svake stvari može odrediti samo pomoću njena kontrasta.

Uz to Božiji običaji, ili da se znanstveno izrazimo: prirodni zakoni nijesu promjenljivi. Za to opstojnost vjernika nužno ne iziskuje, da na licu zemlje nema bezvjeraca, niti opstojnost bezvjeraca umanjuje čast vjernika i uzvišenost njihova vjerovanja. Baš obratno, činjenica, da bezvjerci postoje, uzvisuje teističko vjerovanje, jer tako se jasnije očituje veličina religije prama bezvjerstvu i koliko bezvjerci uporno stoje proti vjerničkih dokaza, toliko se njihovo neznanje ispoljava.

Po tom vjernički dokazi dobivaju veću vrijednost, jer samo se pomću njih istina otkriva.

(Nastavitiće se).

Karanfilaga:

I opet.

Ja sam slušo,
Mila dušo,
Jednom poziv tvoj:
„Kad ćeš domu
doći momu,
Ti, dragane moj!“

— Evo mene,
Očne zjene! —
Javih ti se ja;
A ti huknu
I umuknu,
Pocrvenje sva.

„Drugog čekam
I pogledam -
Čija bit imam“
To mi reče
Pa uteče,
Da te ne vigjam.

A ja ostah,
 Ko sirota,
 Srca slomljena;
 Sad te gubim,
 Al te ljubim
 Opet — nevjerna —

Kazanli Halim-Sabit:

Čovječanstvo, ideja vjere i civilizacija.

S turskog preveo: Ahmed Rašidkadić.

(Svršetak).

Kako vidimo, do sad ne nagjosmo ni jednog faktora, kojemu bi srno mogli povjeriti gore spomenutu dužnost. Tijekom našeg ispitivanja razumismo, da niti fizička sila, niti država sa svojim zakonima, kao ni pojam časti (poštenja) ne će moći, kako treba vršiti zadaću zaštitnika prava. Sada nam osta jedina nada u ideji vjere.

I zaista ovaj faktor — ideja vjere — biće potpuno kadar, da nam preuzme na se onu veličanstvenu dužnost, jer se vjera očituje u vjerovanju Boga i budućeg vječnog života. Jedan pravi vjernik uvijek vjeruje u jednog Boga, stvoritelja svega što postoji. Pravi vjernik uvijek misli na to, da je on pod paskom Onog, koji sve zna i vidi. On vjeruje da će jedanput doći pred sud svemoćnog Allaha i polagati račune za sva svoja dobra i zla djela, koja je javno ili tajno počinio, pa da će prema svojim djelima biti i kažnjen ili nagrađen.

Eto tako je stanje pravog vjernika!

Dobro se promislimo! U koga je ovako tvrda vjera, zar on može preko svoje savjesti podati se strastima? Kako će on sebi dozvoliti, da zanemari svoju dužnost, te da posegne u tugju pravnu sferu? Kako će jedan, koji tvrdo vjeruje u Boga i buduću život, biti nepravedan i skrenuti s pravog puta? Dakle jedan vjernik nalazi se pod takovom vlašću i zaštitom. U njegovim očima su vladar, ministar, poglavica, sudac, pisar, zanačija, poljodjelac sve pred ovom vlašću jednaci. Nema razlike megju bogatašem i siromahom, megju silnim i slabim. Svi će na koncu pred jedan forum. Da li svako ima fizičnu silu i pojam časti? Otkuda!

Osim toga zaštita prava sa idejom vjere je pravedna i trajne naravi.

Da li je ovako kod vlasti i primjenjivanja njenih zakona? Otkuda! Na temelju svega ovog, faktor, koji je jedini dostojan, da mu se s pravom povjeri stroga zadaća zaštitnika prava jest vjera — ideja vjere. — Ova teorija nam je proizašla iz svestranog ispitivanja ljudskih odnošaja. Dogodi se da i jedan vjernik čitav svoj vijek, podavši se svojim strastima, provede, čineći nevaljala i ne-

zakonita djela, dok na drugoj strani jedan nevjernik kroz čitav svoj vijek ne učini ni jednog prestupka. Samo je ovo iznimka, koja ni najmanje ne obara opće pravilo, koje se uvijek temelji na pojmu većine.

U kratko: Čovječanstvo, civilizacija i ideja vjere spojeni su poput lanca jedno s drugim. Ako se jedno pomakne sa svog mjesta, drugo se uništava i propada; ako jedno poigra na svom mjestu, neminovno je, da se i drugi potresu.

Na temelju toga izlazi nam na srijedu činjenica, da se ne smije dozvoliti slučaj, gdje bi se oni jedno od drugog rastavili.

Hazim Muftić:

Stambolski softa i Sadri-azamova kći.

(Istočna pripovijetka).

(Nastavak.)

Dok je Hafiz sa tatarom stvar uregijvao, derviši su se već bili zdogovorili da Hafizu otvoreno kažu, kako bi se oni rado s njime rastali, jer da oni imadu neke svoje račune, pa da im on smeta.

Hafiz ih odmah poslušao, jer nije volio nikome biti na teret, te zahvalivši se dervišima i na dosadašnjem društvu, odvoji se i krene sasvim drugim putem.

Tako je opet išao sam, zadovoljan što je ženi poslao onu miloštu i pismo i do skora stigne u neki grad.

U taj je grad naš Hafiz prispio pokasno, nekako pred akšam, pa ne znajući sam, kuda bi skrenuo, sjedne na čefenak jednog trgovca, da se tu malo odmori i raspita, gdje bi se mogao ukonačiti. Trgovac je bio neki Hadžija, koji je osim dućanske radnje imao još i rad sakupljanja loja na veliko, te se bavio izragjivanjem svijeca i safuna. Hadžija softu lijepo primi, počasti ga čajom i ispita za njegov hal i ahval. Hafiz kaza, kako je pošao, po svijetu, ne bi li gdje šta zaradio, da može sebe i svoju kuću lijepo uzdržavati. Hadžiji se dopade skromnost i lijepa namjera softina, pa mu ponudi, da bi ga on rado primio u službu i kaza mu, da bi kod njega imao nadzirati sav imetak, zamijenjivati Hadžiju u dućanu i posluživati, kad što bude trebalo kod kuće.

Tu ponudu Hafiz odmah primi i nagodi se sa trgovcem, pošto će ga služiti, te je odmah tu noć svoju službu započeo.

Hadžija je bio bez djece, a imao je samo ženu i sluškinju u kući i bio je vrlo dobar i pobožan čovjek.

Hafiz je vjerno i pošteno sve svoje poslove vršio tako, da se je na svemu odmah veliki napredak mogao opaziti, u što bi god on unio svoje ruke. Ali njegova gospodarica Hadžinca nije bila čista srca. Do nekoliko dana iza Hafizova dolaska nagovori je šejtan, te stane snovati, kako bi Hafiza navela da počini kakvo zlo djelo,

Ne kazuje nikom ništa, nego jedno jutro reče Hadžiji da kupi mesa i neka ga pošalje po Hafizu kući. A kod kuće rekne sluškinji, neka ona ne primi meso od Hafiza, nego neka mu kaže, da je hanuma zapovjedila, da on sobom unese meso u kuću i preda hanumi.

Kad je Hafiz meso donio, vikne sluškinju sa avlije, a kad mu ova priopći zapovijed hanuminu, on poslušao, unese meso hanumi u sobu, ali je pri tom gledao preda se. Kad zla žena vidje, da ovaj čovjek ne će ni da gleda u nju, ja kamo li da bi je poslušao, pa htjeo učiniti kakvo zlo, razljuti se i istjera ga iz kuće. Hafiz tada ode u dućan da vrši druge svoje poslove.

Nu Hadžinica se iza toga pobjerala, da je Hafiz ne bi pred kim odao, jer ga je natjerala, da u kuću ulazi, kuda muški bez domaćina ne bi smjeli ulaziti, pa stane snovati, kako bi se Hafiza sasvim kutarisala.

Mislila i mislila, dok na jedno ne smislila. Skorih će dana Hadžijini ljudi u velikim kazanima izvan grada pretapati loj, pa Hadžinica nagovori one momke, koji će loj pretapati, da će ona poslati nekoga prvi dan, da pita, je li loj gotov, a oni onda onoga prvog neka odmah spanu i bace ga u najveći kazan kvrcajućeg loja.

Hadžinica momke dobro potplati i zaprijeti im, da nikom o tome ne kazuju.

Kad bi onaj dan, Hadžija po nagovoru ženinu reče Hafizu, da ode lojotopama i upita, je li gotovo.

Kad je Hadžija tu zapovjed izdao, bilo je već blizu podne. Hafiz odmah bez prigovora krene polahko kroz čaršiju. Ali kad je bio kraj čaršijske džamije, zauči ezan na istoj, a Hafiz koji se držao onog savjeta, da odmah klanja, gdje ga god koji namaski vakat zateče, skrene, uzme na šedervanu abdest i ode u džamiju da klanja podne.

Dok je Hafiz klanjao podne, Hadžinca se je u duši veselila, misleći da je on već varen, pa pošto se želila na svoje oči osvjedočiti o njegovoj smrti, spremi se sama, obuče feredžu i zavije se pa odhiti do lojara. Hadžinica se zadihala i nije bila dobro ni izgovorila riječi „Je li gotov?“ — a na jednom je nekoliko snažnih lojarskih ruku ščepa i ponese u kazan.

Hadžinica se prepane i stane vikati, da je ne bacaju jer je ona Hadžinica, ali joj to ništa nije pomoglo, jer su momci za tili čas izvršili svoju zadanu riječ, da prvog ko dogje pitati, je li loj gotov, moraju po nalogu njihove gospodarice baciti u kipući loj.

Tako dakle svrši Hadžinica, kao i svaki onaj, koji drugom radi o glavi.

Kad je Hafiz poslije došao i upitao lojare, da li je loj gotov, ovi mu odgovoriše, da jest, samo da moraju loj otrijebiti od kosti i kosa ..

Hafiz se vrati i kaza Hadžiji, što su mu lojari rekli. Hadžija se iznenadi, kad ču da u njegovom loju imade kosti i kosa, a znao je da je on uvijek kupovao samo čist loj. Za to i on pohiti, da stvar ispita, jer mu se to sve činilo nekako sumnjivo. Poteci gore, poteci dolje, Hadžija ustanovi, da mu nema Hadžinice, a do nekoliko

dana nakon svestrane istrage i potankog ispitivanja doznade Hadžija svu istinu, šta mu se je sa ženom dogodilo. Za to pozove Hafiza preda se, razloži mu cijelu stvar i kaza, šta i kako se je dogodilo. On se je, — veli uvjerio, da Hafiz nije ničemu tome kriv, dapače, da ga je vrlo zavolio i cijeni njegovu uljudnost i poštenje, ali da ga ipak nakon tolikog udarca koji je Hadžiju u obitelji snašao, ne može više kod sebe držati, nego mu isplati njegovu zaradu, dade mu i više nego su se pogodili i halali, a Hafiz uzme svoju zaslugu i krene iz toga grada dalje.

Hafiz je već, po odavno otišao od svoje kuće, a da nije još zaslužio ni stekao toliko novaca, sa koliko bi se imao računa kuću Stambol povratiti, za to se stade baviti mišlju, kako bi bilo, da već jednom pokuša sreću u kragji, kad mu se eto ne da redovitim putem mnogo zaslužiti.

Mislio i mislio i najkašnje se Hafiz odluči, da će n prvom gradu, u koji sad dospije pokušati krasti.

Kragja, prisvajanje tugje imovine bez dozvole i znanja vlasnikova jest zabranjena i strogo kažnjiva rabota. To mi znamo, a znamo da je u to i naš Hafiz svakako kao učenik medrese bio upućen, pa nam je sad začudno, kako to da on, koji nam je inače poznat kao pobožan i uredan čovjek, ubrusi i odluči se na taki jedan posao. Ali se sjetio opet da se obično mlagji ljudi povjeravaju i povagjaju za postupcima i nagovaranjima starijih, a osobito za onim, koji su namješteni na ona mjesta, sa kojih svijet prima direktivu za svoj rad i uzorno postupanje. Na primjer, mnogi mladić se ne ubrusi napiti alkoholnog pića sve dotle, dokle god bude živio u uvjerenju, da to ne čini ni njegov otac, učitelj, hodža ili drugi uzgojitelj, ili koji od njegovih starijih drugova i braće, za koje je on još u djetinjstvu zaključio, da su to ljudi od riječi i ozbiljna posla, koje u svemu može slijediti i vjerovati im. Ali čim neko od tih mladićevih uzora na njegove oči izvrši kakav prestupak ili se za nekakav nedozvoljen čin očituje povoljno, odmah mlada duša počne dvojiti o stalnosti pravoga suda glede dotičnog prestupka i lahko će ga iza toga zlo društvo zavesti i kanderisati na vršenje nedozvoljenog čina.

I na našeg Hafiza su riječi onog vaiza djelovale, jer je on svakog vaiza, — na temelju teorija, koje je u medresi stekao, — smatrao mjerodavnim u svojim izjavama, te je, — premda u tome uvjeren, da kod spoznatog pojma, e je kragja pokugjena i zabranjena, treba ostati stalan, — ponovno preko vaiza doznao i naknadno proširio svoje znanje — da ima i kragja, koje nijesu ni zabranjene, a to da su one, uz koje se kradljivac bude držao onih četiriju šartova, što ih je vaiz poslije Hafizu kazao.

Taj vaizov postupak nije bio opravdan, ako je kod svog preporučivanja kragje mladom Hafizu mislio ozbiljno. A i šala mu nije bila umjesna kod nepoznata čovjeka, jer ako se je i pouzdao u mladićevu ahmediju na glavi, držeći, da će ga on kao takav shvatiti moći, zar nije bilo moguće, da ahmediju zamota i onaj, koji nikad u medresu ni zavirio nije, pa bi tako naš vaiz mogao nasjesti i na se veliku odgovornost metnuti i pred Bogom i pred ljudima.

Eto i Hafiz hoće da krade! Ko je tome kriv? Niko drugi, nego vaiz!

Ali ipak mi možemo ustanoviti, da je vaiz bio ipak donekle oprezan, jer je Hafiza sapeo sa ona tri — četiri savjeta, koja mu je stavio u dužnost da ih se bezuvjetno mora držati. A sigurno je i po licu Hafizovu mogao ustanoviti, da je to čeljade, koje ne umije ništa o zlu misliti, jer se na Hafizu odrazivala sama dobrota, nevinost i plemeniti osjećaji.

Dr. Husein Hulki:

Ramazanski post.

(S turskog preveo **Hajreti.**)

[Svršetak.]

Osobito ovdje treba istaknuti, u kakovu je stanju živčani sustav čovječiji za vrijeme ramazanskog posta.

Kao što smo gore napomenuli, čovjek koji posti, pomoću svoje odluke i nijjeta strast pobijedi i svlada, te postane čvrste i jake volje.

U Evropi alkoholom zaraženi ljudi smatraju nemogućom stvari spas od alkohola, koji je tamo poput strašnog demona u svoje mreže ulovio sve razrede ljudi.

Ali među muslimanima bolest alkoholizma, koja se na žalost prilično uvriježila, za vrijeme ramazana prestane i ljudi, zaraženi alkoholom apstiniraju se posve od pića, a to sve pomoću odluke i nijjeta, da će postiti, odnosno pomoću religiozne snage, koju za vrijeme posta duševno osjećaju. Koliko vrijedi ovako jedno uzgojno sredstvo u društvenoj zajednici, suvišno je o tom govoriti.

I zaista pobijediti svoje strasti i životinjske pohote velika je vrlina ljudska i ljudi, koji tu vrlinu posjeduju smatraju se i u drugim narodima kao karakteri i dobri značajevi.

Svaki musliman, koji se je priviknuo, da za vrijeme ramazana postom očisti svoju savjest i koji se je pomoću svoje velike vjere naučio, da se sam sa sobom bori, je li jednom nijjet učinio, da posti, on će taj nijjet i izvršiti pa ma ne znam šta bilo.

Tome su nam lijep primjer ljudi, koji su alkoholizmu odani.

Kod drugih naroda vrlo se rijetko desi, da se alkoholičar progje pijančevanja, dočim kod islamskih naroda apstiniranje od alkohola za vrijeme ramazanskog posta — posve je obična stvar.

Kako se musliman pomoću posta privikne, da se sam sa sobom bori, tako se za vrijeme ramazana kod njegovog posve izgube mnoge sposobnosti za živčane bolesti, a to sve pomoću nekih duševnih stanja*), kao što su

prisutnost razuma, pokoj srca, mir savjesti i sposobnost, da se musliman molitvom u ekstazu uznesu.

Ramazanski post pomoću tih psihičkih fenomena radikalno liječi neurasteniju, jednu vrst živčane bolesti, koja se sastoji u tromosti nerva, a koja je posljedica pretjerane napetosti njihove.

I zaista svaki pravovjerni, koji posti, svoje srce oslobodi svake dunjalučke mrlje i nevaljaštine i svoj moral psihičkim zadovoljstvom poboljša, a da to stanje veoma korisno upliviše na odmor živaca i na očišćenje savjesti, o tom ne treba govoriti.

Duševni mir, što ga evropski liječnici nijesu mogli svojim neurasteničnim klientima ni s hiljadu medicinskih sredstava i lijekova pribaviti, taj duševni mir muslimanima na vrlo prirodan način pribavlja ramazanski post, koji je jedna od najkorisnijih ustanova islamskih za ovaj i onaj svijest.

Kad liječnička znanost ne dopušta,
da se posti.

U svjema stanjima, koja ne dopuštaju uporabu nedovoljnog hranjenja, znanost nalaže, da se ne posti, uz uvjet, da se naknadno ova dužnost obavi.

Svi oni, koji su tjelesno potrebni, da im se funkcija hranjenja obavlja u granicama njihova fiziološkog razvitka, ne bi po znanosti smjeli postiti; n. pr. dječica, čiji se organi tjelesni nijesu potpuno razvili, nego im se pomoću hrane tjelesna formacija tek usavršuje i upotpunjuje.

Ženske, koje su za vrijeme hajza (ženske periode) mnogo krvi izgubile, onda majke, koje djecu moraju hraniti svojim mlijekom, svojim tijelom, te slabunjave žene, koje u maternici hrane nerogjeno čedo, pošto ne mogu snositi insuficijentne alimentacije, privremeno mogu da ne poste, uz uvjet, da će naknadno napostiti. To je dokaz, da je šeriat u svojim ustanovama jednu dlaku na četrdeset komada cijepao i da nikakovu znanstvenu potrebu nije izostavio izvan okvira svog proučavanja i ispitivanja.

Isto je tako u potpunom skladu sa znanostima, što je šeriat uz uvjet naknadnog napašćanja privremeno oprostio od posta one, koji su na putovanju, t. j. vojnike i putnike, koji su izvršeni naporu i poteškoćama toliko, da je nužno, da im je hranjenje normalno i prirodno.

Bolesti po šeriatu takogjer zaprečuju od posta, ali to su bez sumnje one bolesti, za koje je šeriat sam ustanovio, da post ne podnose.

U te bolesti ne spada umor nogu, polisarcija, i neke želudačne bolesti, obične prehlade i t. d.; takove bolesti dapače — kako su svi liječnici ustanovili — mogu se liječiti pomoću posta i s toga ne mogu nikad biti podlogom, na kojoj bi šeriat čovjeka riješio od dužnosti posta.

Ali kad funkcija hranjenja počne opadati i u nekim bolesnim stanjima, koji zahtijevaju autophagiju, i po znanosti i po šeriatu treba privremeno post napustiti, razumije se uz uvjet naknadnog napašćanja.

*) Phenomenes psychiques.

Kod liječnika su sve vrste tih bolesti poznate, a mi ćemo spomenuti samo ove: sušica, sposobnost za sušicu, trajno držanje diete, i nekoje operacije.

Higijenska pravila, kojih se treba držati
za vrijeme posta.

Gore smo u kratko rekli, da je post jedna vrst diete, te suviše, da u nekim slučajevima može služiti kao metoda liječenja, od koje se — kako znanost liječnička tvrdi — mnogo koristi može polučiti.

Po tom nam se u prvom redu čini, da se ne treba držati nikakvih zdravstvenih pravila za vrijeme posta kojeg medicina smatra samo jednom „higijenskom dijetom“, jednom „metodom liječenja“ jednom „zdravstvenom apstinencijom“.

I zaista je tako. Kad je jednom post od same znanosti prihvaćen kao jedno higijensko pravilo, protuslovno bi bilo tvrditi, da je sam post potreban nekim higijenskim pravilima.

Dapače mi priznajemo, da se ne slaže s logikom, što smo ovom odsjeku naše knjižice dali gornji naslov.

Ali onaj je post, post što ga je šeriat ustanovio, a nije ono stanje, što ga mnogi ljudi uz ramazan uobičajaju provoditi.

Nakon gladovanja od sabaha do akšama za večerom pojesti deset različitih jela, te želudac preko mjere natrpati, onda popušiti toliko cigara, zbog kojih zapne prokuhanje hrane; za tim sve do zore obilaziti kavane i sijela, probdivši noć, kad je vrijeme spavanju i odmoru — to je eto obični post naših ljudi.

Pridodajte tom još to, da se mnogi — misleći, olakšati sutrašnje poščenje — prenajede i na sehurskom jelu; da za tim — htijući ugasiti žegj — popije toliko vode, koliko mu može probavu pokvariti; za tim da odmah legne i cijeli dan do ičindije spava i lijenčari, pojmićete, koliko takav način života mora štetno djelovati.

Takovi su ljudi neophodno potrebni higijenskim uputama i naša je svrha, da jedino njima nekoliko pravila kažemo. Takovim uputama nije potreban ni jedan musliman, koji za iftarom pojede potrebitu količinu jela, te poslije teraviha legne spavati, a na sehuru opet umjerenost pojede i u dani na vrijeme ustane, pa se radom i ibadetom bavi.

Kao što običaji velikog našeg pejgambera u svakoj stvari muslimanima mogu služiti kao putokazi sreće i selameta, tako mogu i u pogledu posta. On se je uz ramazan strogo čuvao pretjeranosti u jelu i pilu i hranio se onoliko, koliko je potrebno bilo; pa bi to isto trebali činiti i muslimani, koji poste.

Za iftarom se ne smije uzalud puniti stomak, koji se je, posteći, ispraznio; treba se čuvati tjestenih jela, koja se u stomaku zadržavaju, kao što su simit i pita; onda treba izbjegavati suho meso kao pastrmu, sužjuka i t. d.

Poslije jedan dva komada maslina i malko slatkiša treba dovoljno pojesti hranjiva i lahko probavljiva jela,

za tim vrlo malo teško probavljiva jela kao Pilava ili bureka i prije nego što se je apetit osjekao, treba se od sofre podići i akšam klanjati.

Teraviju treba klanjati u obližnjoj kojoj džamiji, te poslije malog odmora i razgovora otići leći i tijelo sačuvati od umora i besanice.

U sehursko doba dobro je oprati ruke, lice, usta i nos, zatim pojesti umjereno lakih i malo soljenih jela kao čorbe, zeleni, muhalebije i slična. U danu treba u obično vrijeme ustati, a ne lijeno se cijeli dan po dušekuljaljati.

Pošto post ni na koji način nije zapreka radu, to čovjek treba najvećim spokojstvom srca i najvećim mirom duše Bogu se moliti i baviti se svojim svagdanjim poslovima i radom.

Epigrami.

Poslovice raznih naroda. Po njemačkom složio: **Sulejman Mursel.**

Često mjesto uvr'jedjenih
Drugi jedom kipe;
Što b' morali voli bučat,
Ono kola škripe.

*

„Ili moje, ili tvoje“,
Dva su pojma razna;
Tugja kesa puna zlata
Za mene je prazna.

*

Ne varaj se, na temelju
Čvrstom sreću traži!
Jer nada je slab oslonac,
Ljude samo draži.

*

Kog bez slave sudba svali,
Ne m'jenja u stvari,
Potonuo nasred mora,
Il' u plitkoj bari.

*

Živima se ne priznaju
Ni zasluge prave:
Ako želiš uživati:
Umri, da te slave!

Mehmed Akif:

Jedan vaz.

S turskog preveo: **Ašik.**

(Nastavak).

Ako braćo islamska, ne budemo jednodušno poradili, da iskorijenimo ovo neznanje izmegju nas, propast je naša sigurna.

Ima jedna vrlo poučna basna u „Masneviji“, velikom djelu Mevlana Dželaluddina Rumije: — „Neki siromašak

imao jednu vrlo trošnu kućicu, u kojoj je stanovao sa ženicom i s nekoliko sitne dječice. Kad god bi jutrom pošao na rad, uvijek bi se okrenuo licem prama kućici i rekao:

— O moje staro ognjište! Nemoj nipošto da se srušiš i moju porodicu zatrpaš, a da mene prije o tom ne obavijestiš... Kad je siromah čovuljak jedne večeri s rada došao, opazi na svoje veliko zaprepašćenje i žalost, da mu se je kućica srušila i cijelu familiju zatrpala. S teškom tugom u srcu popne se na ruševine svog razorenog ognjišta i poput jejine počne zavijati:

— Ah, zašto si nesretna kućice, pala i moje ognjište utrnula? Ta nijesam li te svako jutro molio, da me obavijestiš o svom padu. Kako si nemilostiva! ...

— Zašto me koriš, kućica mu odgovori. Ja sam tebi dosad hiljadu puta htjela reći, da se jedva na nogama držim, da ću se brzo srušiti. Ali kad god sam otvorila usta, da ti to rečem, ti si mi ih odmah šakom blata začepio. Sve pukotine mojih zidova bijahu jezici koji ti o mojoj propasti govorahu; ali ih ti nijesi htio razumjeti“.

Eto braćo muslimani, toj je kućici slična naša društvena organizacija, zgrada naše države. Gdje god se je kada na njoj pojavila koja pukotina, mi smo gledali da je šakom blata zamažemo, a nijesmo pazili na njen temelj.

Napokon je došao dan i zgrada se počela iznenada rušiti. Hvala Bogu, nije se još sasvim srozgala, ali budemo li i dalje u nemarnosti i indolenciji, i temelj će se njezin pretvoriti u mogilu kamenja.

Pa šta da činimo, da zapriječimo tu katastrofu? Jedino ne propuštati uzalud vremena, nego intenzivno raditi, razmirice i svagje izmegju sebe odstraniti i jednodušno nastojati, da se osnažimo i unaprijedimo na svjema područjima ljudske civilizacije. Ne smijemo se ni s koje strane pomoći nadati, nego se uzdati jedino u se i u svoje kljuse.

Nekada su iz Evrope ovamo dolazili poslanici i po cijele mjesece u Carigradu boravili, dok bi bili udostojeni časti, da petkom na selamluku poljube uzengiju konja na kojem je islamaski halifa jahao.

Danas pak mi argusovim očima pogledamo, da li će na pr. engleski ministar spoljnih poslova u svom exposé-u pred parlamentom o nama koju lijepu riječ reći, ili hoće li na priliku francuski premier-minister proti Turskoj i Islamu ublažiti svoj ničim neopravdani gnjev.

Šta smo prvo bili, a šta li smo sada? To bi trebali znati.

Danas se svijet ničemu ne klanja osim snazi i bogatsvu. U pseudokulturnoj Evropi najveća prava uživa onaj, ko je najjači, najbogatiji. Tamo se ne čuje vapaj slabih i potištenih, jer niko nije uvjeren u njihovo pravo i pravdu.

Jednom je veliki misirski muftija, merhum Muhamed Abduhu u Engleskoj neko vrijeme boravio. Kad je poznati engleski filozof, Spencer čuo za taj boravak, htio je otići u posjete muftiji; ali pošto je bio bolestan, to je zamolio, da bi njega muftija posjetio. Merhum se je toj molbi odazvao i Spencer ga je veoma prijazno i ponizno primio.

Poslije izmjene nekoliko konvencionalnih frazi Spencer će ga upitati, kako mu se Zapad svidio, na što mu je muftija odgovorio:

— Gospodine moj, mene ne pitajte za Evropu; ja bih o njoj htio od vas što god čuti, jer vi ju u dušu poznajete. Izvolite me pitati, o Istoku i njegovim prilikama, pa ću Vam rado dati informacije o svemu onom, što mi je poznato.

Tada je engleski duboki mislioc ganutljivo ove riječi rekao:

— Na žalost, ovdje je čovječnosti posve nestalo. Civilizovani su ljudi sasvim bez osjećaja pravde i prava. Ja tvoje pravo otimam i gazim, jer sam snažniji; ti moraš trpiti i ginuti, jer si nejak. Ja kroz crne naočare gledam na budućnost. Mi ovo ne bi htjeli, ali tako vam je, prijatelju.

Vidite braćo islamska, kako jedan zapadni učenjak sudi o evropskoj humanosti i civilizaciji.

To nije plemenita, prava ljudska civilizacija. Ali šta ćemo, njenu struju ne možemo zaustaviti. Evropska nenasita buržoazija bori se i radi modernim tehničkim sredstvima i mašinerijama, postizavajući kolosalne uspjehe i materijalni napredak, a onda dolazi k nama, da nas eksploatiše i cijedi u svoje pohlepničke svrhe.

Veli se, da jedna nezgoda više na nas utječe, nego hiljadu nasihata. Mi dosad nikad nijesmo htjeli slušati savjete, a i hiljadama nas je nezgoda i nesreća zadesilo, pa se opet nijesmo mogli osvijestiti. S toga bi bar od sad morali gledati, da daljnje nesreće predusretremo i otklonimo. Moramo raditi; ali kako? To je, braćo, vrlo važno pitanje.

Prije po prilici sto godina zadesila je jedan veliki narod u Evropi ovakova katastrofa, kakva je u ovom vremenu zadesila islamsku državu — Tursku. I taj je narod onda vodio više godina rat i bio već klonuo duhovno i fizički. Stoga se održalo jedno veliko narodno vijeće, koje je raspravljalo o tom, kakve se imaju mjere poduzeti, da se narod spasi od očite propasti. Svi filozofi, diplomati, političari, sociolozi i vojni stručnjaci o tom su svoje mišljenje izrazili. Jedni predlagahu, da se stave pod zaštitu jedne velike sile, drugi zagovarahu savez, treći reformu u organizaciji vojske, četvrti opet podizanje pomorske trgovine i t. d.

Megju njima bijaše jedan starčić, pa kad je na nj red došao, da svoje mnijenje rekne, on predloži podizanje osnovnih škola, na što se svi prisutni grohotom nasmijaše:

— He, ludo stara! Od kud bi osnovne škole mogle otkloniti ovu katastrofu?

Ali starčić, koji je bio potpunoma svijestan gornjih riječi svojih, na to se je podigao i u oduljem govoru razložio, da u jednom narodu, gdje nije raširena elementarna prosvjeta, ne može biti ni dobre vojske, ni mornarice, niti trgovine i gospodarstva.

Njegovo je mišljenje cijelo narodno vijeće prihvatilo, jer je nepobitno dokazao, da je tadanjoj narodnoj nesreći bilo uzrok jedino to, što svom protivniku nijesu bili ravni u odgoju i prosvjeti. Iza toga svi sinovi toga naroda po-

čeli su kompaktno i jednodušno raditi na podizanju prosvjete i rezultat je toga njihova rada — današnja kulturna i ujedinjena Njemačka.

Prosvjeta, prosvjeta!.. Za nas nema drugog spasa. Ako hoćemo kao narod živjeti, moramo objeručke prihvatiti za nauku. O nauci i prosvjeti ovisi naš opstanak, naša vjera; o njoj opstoji i ovaj i onaj svijet.

Rekosmo malo prije, da naša vjera ne trpi neznanja i džehaleta; ona bi morala propasti, ako njeno vodstvo neznalice u ruke uzmu.

U Kur'anu (a. š.) i pejgamberovu hadisu ima bezbroj istina. A kako se te istine mogu otkriti, da se od njih korist crpi? Bogme znanjem i ničim drugim. Koliko li se danas otkriva velikih istina iz pojedinih kur'anskih ajeta, koja se nijesu nikako razumjevala prije tri-četiri stoljeća! Da je Kur'an bio u ruci evropskih naroda, vidjeli biste, da bi oni cijeli svijet do sad preveli u krilo islamske vjere.

(Nastaviće se).

Husein Gjogo:

Kako je Mehaga uhvatio Lucina zeca.

(Humoreska.)

(Nastavak.)

Be duše mi, mene okupiše čudnovate misli, a po tijelu zagjoše nekakve ježurine, kao da me ko poli toplom vodom. Dlake na glavi, rukama i prsima ko da oživješe, uši mi se pomakoše a nozdrve suziše, pa mi ponestade zraka u prsima. Noge se počеше kolebati. . .

— Što ću sad? — pitam se u mucu, stojeći pred zecom, a opet se držim donekle junački. Zar da pred zecom od prve položim oružje? To ne smije biti! Ali šta da radim? Hoću li proći mimo nj' kao da ga ni vidio nijesam (a tako mi se krupan učinio!), ili ću se povratiti i okrenuti drugim putem, da dogjem kući. — Tako ja mislim i premišljam, sâm se pitam i sâm odgovaram, a kroz čitavo to vrijeme kao da mi je nekakvo nevidljivo stvorenje sjelo na rame, pa me pita: „Mehaga, za što si tu stao?“ Hm, zašto sam stao? To zna sami vrag, koji mi se eto predstavio zecom u gluho doba!

Tako sam stajao ko „na raportu“ pred zecom makar pet minuta, a svaka mi se minuta prometnula u sate. Na posljertku ipak odlučih proći mimo zeca, pa što god dragi Bog dade! Već htjedoh zakoračiti, kad se on prope na

zadnje noge. — Vidi ti novog belaja! — pomislih u sebi. Izmaknem svjetiljku još bolje preda se i njom zavrtime, ali zec jednako stoji na zadnjim nogama, gledajući u moju svjetiljku i u moje ruke. Ama gledam i ja u nj. Vidim ga dobro, krupan zekonja, koji svaki čas kupi brke i kao da mi se njuškom podrugiva. — Ta to ne može biti zec! — rekoh u sebi, a kao da isti onaj tajanstveni glas ponovno pita: „Mehaga, za što tu stojiš megju grobljima?“

Pomaknem se malo u stranu. . . .

Sad kao da mi neko nasadi drugu glavu, tako mi pridogjoše nove misli; sjetih se: da u ovakim prilikama ne valja bježati, no junački uhvatiti „čudo“. Nekakva nova snaga dogje u noge i ruke, a po čitavom tijelu probi čudan znoj, osobito oko koljena.

U tom času posegoh brzo desnom rukom za njegovom glavom, kako bi mu oba oka ispala, — nu on se vješto vrcnu i nadade bježati niz cestu. . .

— Ama ću te uhvatiti, vjeru ti zadajem! — povikao sam glasno i škripajući zubima od neke ljutnje i osvete, potrčao sam odmah za njim tako, kako nisam nikad prije. Čini mi se, da su mi koraci bili dugi dva metra; bio sam brz ko vjetar. . . . Makar što je na meni bila smotana kabanica i što sam držao svjetiljku u lijevoj ruci, ja sam ga tako muški gonio više od pola kilometra, da megju nama nije bilo više razmaka od 5—6 koračaja, i u onom trku sam mu mogao vidjeti bijele dlake pod repom! Od Mejtefića, gdje mi se najprije prikazao, do Ograde (Starog pazara) nismo nikog sreli. Ovdje sam ga gotovo prestigo i bio bih ga ulovio, da se nije natrag vrcnuo, te istim putem poletio prema Mejtefiću. — Ama svejedno što trčiš grobljima! — povikao sam još ljuće i dadoh vatru tabanima, da ga dostignem. Bio sam se zapuhao ko ciganski mijeh, a teške moje potkovane cipele tutnjele tvrdom cestom jače od konjskih ploča. Kad smo dotrčali do Tikvinove ulice istrča nekakva mačka i od nekog straha, ne znajući se vješto ukloniti, uskoči na jedan visoki zid, da preko njega izbjegne našoj noćnoj treci, ali morade pasti pod zid i pretrčati na drugu stranu ceste. To uplaši zekonju i još jače uperi prema groblju, a i ja uložih sve sile da ga dostignem. Dotrčavši do groblja, opazih, da nekakav čovjek ide prema meni, a onda stade. Očito se je uplailo bio od našeg mejdana. „Drž. . .!“ — povikah mu, ne će li zecu zakrčiti put. A znate li, šta je on učinio? Raskrivio se ko ranjen vò, pa strugno uz cestu, kao da ga svi gjavli gone!

To je zecu bilo začudno, a meni smiješno pored sve moje muke i nevolje. S toga je moj protivnik skočio u stranu, pa se opet povratio istim putem prema ogradi. — Ama ću te uhvatiti, da ću glavom platiti! — pomislim i potrčim za njim. On svrnu u prvu pokrajnu ulicu, a ja za njim; on se uvuče u prvu kolovogju (kućni kanal), u onu nečistoću i ja odmah uvukoh ruke, da ga zgrabim, ali on vješto iskoči, te udari natrag prema Ogradi. Naravno, da sam ga gonio, ama sam i razmišljao: jeli to baš zec ili je vrag, koji me vodi na nečista mjesta?

Od velika znoja bio sam vas mokar, noge su mi od umora oteščale i odebljale, ama vidim, da i njega izdaje snaga. Više sam ga puta dostigao do u korak, ali dok bi se sageo, da ga zgrabim, već bi mi rastavio nekoliko koračaja. Nu ipak smo junački trčali. Goneći se tako prema Ogradi, čujem konjsko zvono i poklik: „de dorate!“ To je nekakav seljak sigurno nosio na konju „trećinu“

ljetine svojem agi. Što smo bliže dolazili ovijem stvorenjima u susret, sve je zvono rjeđe zvonilo, pa i prestalo. Valjda je oboje stalo zbog našeg trka.

(Nastaviće se)

Iz islamskog svijeta.

Širenje prosvjete u Haukandu. — Muslimanskom listu »Terdžumanu«, koji pod uredništvom poznatog prosvjetitelja ruskih muslimana, Ismail bega Gasprinskog izlazi u Bakčesaraju na Krimu, pišu iz najvećeg grada u ruskom Turkestanu, Haukanda, da su se tamo s najvećim uspjehom održavali ovogodišnji ispiti na islamskim mektebima, na kojim se predaje fonetičkom metodom.

Muslimanski odličnici, koji su prisustvovali tim ispitima, čisto su zaneseni i udivljeni s brzog naukovnog uspjeha, što ga fonetička metoda pruža, pa su najveću hvalu i priznanje izrazili učiteljima na njihovu trudu i radu oko prosvjećivanja islamske buduće generacije u Haukandu.

Poznati alim i kadija haukandski, Damla Kemaluddin, koji je bio prisutan ispitima i uvjerio se o velikoj koristi fonetičke metode, odlučio je, da u trećem haukandskom kotaru osnuje jednu osnovnu školu, te je već počeo graditi dvokatnu zgradu za to. Škola će ova nositi ime »Kemalije«.

Osim ove škole rečeni je kadija odlučio podići jednu srednju školu uz Emin Džanbajevu medresu, pa je u to ime odredio šesdeset hiljada rubalja. Neka Allah za puštenom Islamu umnoži ovakove rodoljube!

=====

rodopisu 1, o psihologiji 2, o medicini 6, o agrikulturni 8, o zanatu 1, o kritici 5, o filozofiji 6, o povjesti 18, o književnoj povjesti 3, riječnika 2, dječijih knjiga 24, o geografiji 13, pozorišnih djela 23, o raznim znanostima 3, o socijalnim pitanjima 10, za pučku lektiru 16, o glazbi 5, za životna pitanja 3, kalendara 9, za računstvo 3, za fotografiju 1.

Knjige „Hali ahval“ (Sadanje stanje), „Pejgamberle Tarihi“ (Pejgamber i njegova povjest), „Millet Mehabeti“ (Rodoljublje) i „Ikram us-Salihin“ (Dar pobožnih) i ako su od strane vlasti bile konfiscirane, na protest njihovih vlasnika dozvoljene su nakon sudbene istrage i njihova izdanja.

Ako ova djela na više od dvadeset miliona muslimana u Rusiji razdijelimo, vidićemo da na svako osam dolazi jedna knjiga. A ako pak i njihove troškove podijelimo na svakog muslimana u Rusiji, pada jedna sedmina kopejke.

Ovo je dakle kratak prikaz raznih djela naše braće u Rusiji, štampanih u prošloj godini, iz kojeg se jasno vidi, da se oni strogo drže svetih riječi „Ve en lejse.....“, i da uvijek slijede vjerske propise uzvišenog Islama o radu i prosvjeti.

Daj Bože, da se i mi već jednom u njih ugledamo!

S. E.

=====

Književnost.

Muslimanske knjige u Rusiji. — U prošloj 1912. godini u Rusiji je izdano 608 raznih muslimanskih djela u 2,812.130 primjeraka, kojih su štamparski troškovi iznosili 681.739 rubalja (preko 1,000.000 kruna).

Od ovih knjiga u Kazanu je izdano 249, u Orenburgu 64, u Ufi 26, u Istriljatomaku 7, u Astrakanu 6, u Baku-u 3, u Timurhan-šuri 2, u Tiflisu 2, u Taškendu 1, u Trojskom 1, što skupa čini 361 djelo, od kojih je 69% u Kazanu štampano. Na arapskom jeziku u cijeloj Rusiji štampano je 65 raznih knjiga, a od tursko-tatarskih narječja u kirkizkom je izdano 36, u azerijskom 24, u kazi-kumakskom 6, u turskom 5, u daraganskom 2, u čečenskom 1, u sarskom 40, u adžemskom 9, u asatinskom 3, u kabartajskom 2 i u avarskom 5 knjiga.

Sa znanstvenog gledišta knjiga je napisano:

O vjeronauci 178, školskih 95, za nastavu i odgoj 7, o biografiji 2, o književnosti 80, o pjesmi 35, o pri-

Kulturne bilješke.

Izvanredno zasijedanje vakufsko mearifskog sabora sazvano je, radi zajma za izgradnju vakufskih novogradnja te radi reforma muslimanskih naukovnih zavoda u B. i H. kao i radi nekih drugih prešnih riješenja. Sabor je radio od 19. do 29. jula o. g. i donio dosta važnijih zaključaka, koje ćemo mi što skorije donijeti u „Biseru“ za naše čitatelje.

Revizija vak.-mearif. štatuta. U drugoj sjednici zimušnjeg redovitog zasijedanja vak.-mearif. sabora naglašena je potreba revizije našeg autonomnog štatuta i zaključeno, da osnovu izradi saborski odbor u svom naročitom zasijedanju, umnoži je i u novinama publicira, kako bi se što više izmjenile o njoj misli i odsvakle stavili umjesni predlozi.

Ma da je ovaj zaključak prešan, vakufski saborski odbor se u tu svrhu naročito još ne saziva, niti se osnova izražuje, niti će se brzo u javnosti staviti na diskusiju. A šta da istom reknemo za uspjeh, kad bi mogao biti polučin i kada bi smo novi statut mogli dobiti? — Mi bi smo se vrlo radovali, kad ovo ne bi bila druga mes'ela o reformi medresa, već kad bi se što prije počelo raditi na reviziji statuta, koju svako nužno osjeća.

„Gajretova“ skupština. Obdržavana je na 29. jula o. g. i raspuštena. Hoće li se kad nastaviti ili ne će više nikako do nje doći — pitanja su. Mi o njoj ne možemo pisati, osim ako bi smo ovu rubriku preokrenuli u „Nekulturne bilješke“! Jer, „Gajretova“ ovogodišnja skupština, sa svom svojom paklenom zvizgom, drekom i hlupom, gdje se nije dalo doći nikome do riječi, niti se je htjelo ikako omogućiti ljudima dolikujuće raspravljanje i izbori; gdje je najzad došlo od strane akademičara otimanje i deranje zakonitih glasovnica, pa „balkanski juriš“ i tučnjava stolicama i pucanje revolvera — e, takova skupština se više ne može ni spomenuti bez strahovita šuma u glavi: — „Sramota, velika sramota, koja se samo kod nas može desiti!“ — ne može se spomenuti bez stida u obrazu, ko ga ikako ima, pa makar se ništa ne osjećao krivim za ogavno barbarstvo ove skupštine.

Ovdje smo vidjeli pravo strahovito lice zbilje, koja nas ubija u pojam: da osobe, koje se ne oplemene kako treba, najprije vjerom, prosvjetom i kulturom, spremne su u svakoj prigodi počiniti svako zvjerstvo i zločin prije nego li biti čovjek, a kamo li plemenit čovjek. . .

Ovo nas goni, da i ovom prilikom ponovimo jednu tačku svoga programa za naš muslimanski narod: Najprije čvrsta vjera i dobar odgoj uz pravilnu naobrazbu, pa onda, dok se tim ublaži pogibelj nacionalizovanja za nas, pristupaj ako hoćeš narodnosnom radu! — U vjerskom zapasivanju, lijepom etičkom odgoju i zdušnom naobražavanju ne bi nas imalo pak za dugo šta razdvajati i zavadjati, osim ako neprijatelj, koji bi vidio da ćemo tim kulturno i gospodarski iskočit preda nj kao brz vlak, kojemu ništa ne može na put da stane; ili neprijatelj ili onaj, ko bi se bestidno dao u službu neprijatelja, da za svoje dobro ruši stotine hiljada muslimana, a za to, da ga možda ni savjest ne grize. — Nama se je učinila „Gajretova“ skupština uvodom tokvog rada. M.

Poruke i odgovori uredništva.

H. Salih ef. Gjozić u Kladanj. - Primili smo Vaše pismo, u kome nam javljate, da ste skupili u svom malom i siromašnom Kladnju dvadeset pretplatnika našem listu, na čemu Vam izražujemo najdublju hvalu i priznanje.

Vaše zauzimanje za list i dobar uspjeh vrlo nas, veseli, tim više, što se mnogi tuže, da se ne da raditi na širenju zdrave islamske duševne hrane, jer da je tobože naš elemenat vrlo nehajan prema svemu, što je ko risno i plemenito.

Baš Vaš uspjeh protivno dokazuje i uvjerava nas, da ne leži uzrok slabog uspjevanja naših listova u samom narodu i njegovoj tobožnjoj nehajnosti prama lijepoj knjizi i zdravoj duševnoj hrani, nego u lijenosti i nemaru

ljudi, koji su pozvani, da rade na širenju islamske prošete u našem narodu.

Ponovno Vam se najljepše zahvaljujemo ispred našeg vrlo zapuštenog milleta na Vašem zauzimanju za njegovo intelektualno podizanje.

Bog vam platio Vaš trud!

Akademičaru u Beč. — Na Vaš upit, da li je gospodin Abdurezak Hifzi Bjelevac član redakcionog odbora, odgovaramo, da nije, jer se njegovi liberalni nazori ne slažu s programom našeg lista. Selam.

A. R. u F. — Kako vidiš tvoj će se rad skoro iscrpiti, pa gledaj, da nam na novo što god pošalješ. Šta je s »Poligamijom«, zar je nijesi još svršio? Pohiti, molimo te. Bratski selam.

S uredničkog stola.

Počam od 5. broja počecemo u prevodu našeg prijatelja i suradnika gosp. Salih bega Bakamovića donositi „Tarika“, glasovitu dramu najvećeg osmanlijskog pjesnika, Abdul Hak Hamid bega, uz koju će prevodioc takogjer u kratko iznijeti život i književno djelovanje njena genijalnog autora.

Sujet ove lijepe drame uzet je iz islamske daleke prošlosti: u njoj se blistavim stilom i živom plastičnošću prikazuje arapsko osvajanje Andaluzije (Endelosa) pod vodstvom velikog islamskog junaka Tarika.

Nadamo se, da će naši poštovani čitaoci s veseljem pozdraviti ovu novost u „Biseru“, jer će u „Tariku“ naći najbolje pouke, zabave i duševnog uživanja.

*

Demokrati — šačica zavedene muslimanske mladeži, polemisičući sa „Muslimanskom ujedinjenom organizacijom“ o „Gajretu“, dobaciše im u „Srpskoj Riječi“, i ovo: Osnovali ste „Biser“, da ubijete „Gajret“ (list).

Pošto se ovo tiče naše kože, mi, ne upuščajući se u tu polemiku, izjavljujemo samo glede „Bisera“ slijedeće:

„Biser“ nije pokrenula ni jedna politička stranka u našoj domovini u kakve političke svrhe, a najmanje da se njim ubije list „Gajret“, preko čega mi prelazimo s indignacijom, već je „Biser“ pokrenula naša nužna potreba, da njim, kao čisto islamskim listom koristimo koliko možemo našoj braći i sestrama. Naročito da koristimo njegovim poučnim vjerskim i moralnim islamskim radovima mlagjoj generaciji, kržljivoj u islamskoj vjeri i ćudoredju, koja je u svojoj nastranljivoj zasljepljenosti sve prije, nego pravi muslimani zborom i djelovanjem, te držanjem do vjerskih istina i ustanova.

Ko ovoga temelja našega programa iz dosadašnjeg „Biserova“ rada nije još prozreo, a ipak hoće „Biseru“ da podvaljuje nisku strančarsko-političku djelatnost, ili je slijep ili pakosna protuha, za koje mi u svom uzvišenom pozivu ne ćemo da imamo riječi za odgovora, jer iznad takvog truleža daleko na više stojimo.

Ispravak. U uvodnom članku prošlog broja na 1. strani, a u 7. i 8. retku 2. stupca potkrala nam se je jedna omašna pogreška. Tamo naime stoji: „ . . . preporaganje kršćanskih naroda, koji su u potpunoj snazi i životu“, a trebalo je stajati: „ . . . preporaganje kršćanskih naroda u samrtnoj borbi, a uništavanje islamskih, koji su u potpunoj snazi i životu.“ Dakle, neka poštovani čitaoci isprave.